

Znanstvene stvari.

47. odborova skupščina Matice Slovenske

v Ljubljani 18. svečana 1880.

Te odborove seje, posledne pred občnim zborom, se je vdeležilo 14 odbornikov. Predsednik dr. Bleiweis v pozdravu gosp. odbornikov obžaluje, da se je zakasnilo razpošiljanje za lansko leto namenjenih Matičinih knjig, in to zategadel, ker so se korekture nekaterih spisov gosp. pisateljem pošiljale iz Ljubljane na njihova domovja: v Beč, Gorico in Sisek.

Tajnik Andr. Praprotnik poroča potem obširno o pisarničnih opravilih, iz katerih povzamemo sledeče:

Od zadnje odborove skupščine je k Matici pristopilo 8 novih udov, in sicer 6 letnikov in 2 ustanovnika, katere je odbor soglasno sprejel.

Novoizvoljenim poverjenikom poslala so se poverjeniška pisma; ker nihče naprošenih gospodov se temu častnemu opravilstvu ni odpovedal, se tedaj misliti sme, da so vsi prevzeli izročeno jim poverjenišvo. Nekateri poverjeniki pa so se prosili, naj knjige, ki jih niso oddali, Matici vračajo, ob enem pa tudi pošljejo od udov nabrano letnino.

Poslali so se tudi v zadnji seji omenjeni rokopisi dotičnim gospodom pregledovalcem v presojo. Izmed teh je gosp. prof. Šuklje uže vrnil njemu v presojo poslani rokopis „Jordanes“ s poročilom, da je vreden sprejema.

Spis gosp. Petra Miklavca, — dopis gosp. prof. Glowackega v „slovenski flori“ in o „prirodopisu“ sredno-evropskih sladkovodnih rib“ se izročita odseku za izdavanje knjig v poročilo.

Ker so kamni, po katerih so se napravili kamnotisi Matičinih zemljevidov, lastnina Matičina, ukrene odbor, prositi gosp. dr. Poklukarja, naj z gosp. F. Köke-om, ki hrani omenjene kamne, to stvar tako uravná, da se ti kamni varno pošljejo v Ljubljano in Matici ostanejo na razpolaganje kacega drugega natisa.

Družba sv. Mohora prosi Matico na posojilo lesorezov (cliché), ki bi jih potrebovala za svojo knjigo „Škodljive živali v podobah“. Odbor ukrene brezplačno Mohorjevi družbi te lesoreze posoditi, proti temu, da je odgovorna za vsakršno poškodovanje. Gosp. Tomšič in gosp. Stegnar se vljudno ponudita iz zbirke Matične izbrati one lesoreze, ki jih Mohorjeva družba želi.

Od gosp. Miroslava Korena iz Planine nabrana in Matici poslana „geografična imena“ prejme odbor z zahvalo v dotično zbirko.

Mnogo prošenj za darovanje Matičinih knjig izroči se odseku za izdavanje knjig v rešitev.

Gosp. dr. Jarc poroča o rokopisu gosp. dr. Križana „Logika“, ki je bil njemu, prof. Marnu in prof. Vavrú-u v presojo izročen, in nasvetuje, naj se hvaljeni rokopis pošlje še odborniku gosp. Cigaletu v pregled, ter potem končno reši.

O rokopisu „Okó“ poroča gosp. Kržič z nasvetom, naj se sprejme v „letopis“, poprej pa še odborniku g. Stegnarju in končno predsedniku dr. Bleiweisu iz anatomskega ozira dá v pregled. — Odbor pritrdi.

Gosp. odbornik Tomšič, vzajemno z odbornikom gosp. Močnikom, poroča o noveli „Karlovec“ z nasvetom, naj se sprejme v „letopis“. — Odbor pritrdi.

Dopis gosp. prof. Macuna o „štajarski literaturi“ se izroči odseku za izdavanje knjig.

Konečno se izvoli odsek, ki naj načrta program prihodnjega občnega zbora, ki ima biti 14. aprila t. l.

Národno blagó.

Doneski k slovanski mitologiji.

III.

Zelenko.

Spisuje Davorin Trstenjak.

Mitični konji slovanskih solnčnih božanstev se velijo „Zelenko“ pri Slovencih, „Šarac“ pri Srbih, in „Šemik“ pri Čehih. Na Zelenka še spominja narodna pesem:

Sunce jaše na zelenku,
Na zelenku konji,
Jaše zjutra do večera,
Na zelenku konji.
Zjutra pije hladno roso,
Poldne zoblje pa pšeničke
Štrihano drevenko.*)
Večer pije morsko vodo,
Drobni oves zoblje,
Za planino sivo belo
Marko mu postelje.

Ime Marko je tukaj postavljeno mesto imena nočnega boga. Na sv. Jurija in Marka so se v krščanski dōbi zložile mitične legende. Zelenko je konj, kateremu Nemec pravi „Eisenschimmel“, in se vjema s staro-indijskim konjem „Hari“, goldgelb, iz prvotnega Ghari. V Vedah se solnce večkrat veli „Ardžra — ačva“, „Flimerross“. Sanskritski ardžra odgovarja imenu ruskega božestva: РЫЛЬ (Rgl), splendidus, iz: ardž, splendere, slov. raga, lisa, rag-uš-ica, Primula veris.

Pri zilskih Slovencih na Koroškem je navada, da pri svojih mladoletnih igrah na konjih jahaje zbadajo sod. To je ostanek iz starega solnčnega češčenja. Bogova groma in solnca, ki sta oba nebeška jahača, zbadata sode s svojimi strelami — bliski in žari. Sodi so simbol vodonosnih megel, zato se v staroindijskem jeziku najde enako poznamenovanje za sod in oblak: kočā.

IV.

Lisičja nedelja.

Prva nedelja v postu se še po nekaterih krajih na Štorskem veli: lisičja nedelja. Tudi Čehi jo tako imenujejo (Sumlork II, 5.). Ruski mitolog Potebnja je v lisici spoznal simbol Jage-Babe, ki je bila vremenska boginja**), ruski dialekt, jagnut, ardere, goreti. Ker prosto slovensko ljudstvo pravi, kedar v mladoletji rja pšenico kolje: „lisice so jo požgale“, tako je lisica zavoljo svoje rjave barve simbol mokrotnega časa meseca sušca, v katerem mokrota, mokra megla in skoz meglo sijajoče solnce napravljate najrajši rjo na žitu.

*) Drevenka, merica; 4 drevenke dajo vagán (Metzen). Pesem sem zapisal uže pred 20 leti v svoji rojstni okolici.

Pis.

**) Slovanska Jaga — Baba ima isto mitično lastnost, katero nemška: Berchta. Po Slovenskem je malo sledi o njenem češčenju. Pač pa se je na Štajarskem ob koroški meji in po Koroškem ohranilo ime nemške Perchte, Berchte, in moji Starotržani imenujejo praznik sv. treh kraljev: Per-uahiti, to je: Berchtan-uahito. Od thom: jag, ardere, oplend-dere imamo: jagonica, primula acaulis.